

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mýtus a realita vyvraždění Slavníkovců na Libici

Veronika Podhrázská

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra filozofie
Studijní program Humanitní studia
Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Mýtus a realita vyvraždění Slavníkovců na Libici

Veronika Podhrázská

Vedoucí práce:

Mgr. Filip Velímský, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	VÝCHOZÍ PRAMENNÁ ZÁKLADNA A DOSAVADNÍ STAV ZPRACOVÁNÍ TÉMA.....	3
2.1	Primární prameny - Legendy o sv. Vojtěchovi a kronikářské záznamy o Slavníkovcích.....	3
2.1.1	Kristiánova legenda	3
2.1.2	Canapariova vojtěšská legenda „ <i>Est locus</i> “.....	5
2.1.3	Brunova vojtěšská legenda „ <i>Nascitur purpureus flos</i> “	6
2.1.4	Kronika Thietmara, biskupa Merseburského.....	6
2.1.5	Kosmova kronika	7
2.1.6	Dalimilova kronika	7
2.2	Sekundární prameny - Vybraná historická, archeologická a numismatická literatura.....	9
2.2.1	Historická literatura	9
2.2.2	Archeologická literatura	12
2.2.3	Numismatická literatura.....	13
3	PROMĚNY HISTORICKÉHO OBRAZU SLAVNÍKOVců.....	16
3.1	Teorie o původu a rodokmenu Slavníkovců	16
3.1.1	Teorie o chorvátském původu rodu	17
3.1.2	Teorie o chorvatském původu rodu	18
3.1.3	Teorie o zlickém původu rodu.....	18
3.1.4	Teorie o příbuzenství Slavníkovců s císařem Jindřichem II.....	19
3.1.5	Teorie o příbuzenství Slavníkovců s Přemyslovci.....	20
3.2	Teorie o rozsahu panství a politické moci Slavníkovců.....	21
3.2.1	Území ovládaná Slavníkovci	21
3.2.2	Mocenské postavení Slavníkovců.....	25
3.2.3	Vztah k Přemyslovcům.....	27
3.2.4	Slavníkovské mincování	31
4	ZÁVĚR	41
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	43
6	RESUMÉ.....	46

1 ÚVOD

Ve své bakalářské práci „*Mýtus a realita vyvraždění Slavníkovců na Libici*“ se chci pokusit přiblížit, jakými způsoby, a s jakými výsledky, byla doposud v české historiografii zpracována problematika role Slavníkovců v českých dějinách. Ráda bych ukázala, jak se s postupem času měnil nejen pohled na příčiny jejich tragického konce, ale také názory na jejich původ, rozsah jimi spravovaného území a mocenské postavení v rámci tehdejších raně středověkých Čech.

Mimořádná pozornost, kterou Slavníkovcům věnovali doboví domácí, ale i zahraniční legendisté a kronikáři, je samozřejmě a priori svázána se životními osudy klíčového představitele tohoto rodu, věrozvěsta a mučedníka sv. Vojtěcha, určité množství informací, ale přináší i o životních osudech jeho dalších příslušníků.

Kult sv. Vojtěcha, který se začal Evropou šířit záhy po jeho smrti, vedl k tomu, že zájem o jeho původ ani časem nevyprchal, ale naopak stále a znovu na sebe poutal pozornost prakticky všech generací badatelů zabývajících se českými dějinami. Jejich pohled na roli sv. Vojtěcha a Slavníkovců samozřejmě nezůstával statický, ale průběžně se vyvíjel a měnil, a co je neméně důležité, formoval také názor širší veřejnosti.

Ve své práci chci nejprve ukázat, jaký obraz Slavníkovců přináší stěžejní dobové prameny, konkrétně legendy *Kristiánova legenda*, *Canapariova vojtěšská legenda Est locus*, *Brunova vojtěšská legenda Nascitur purpureus flos* a kroniky *Kronika Thietmara*, *biskupa Merseburského*, *Kosmova kronika* a *kronika Dalimilova*. Svědectví těchto

zdrojů, bych pak chtěla konfrontovat s formulacemi a závěry vybraných historiků, archeologů a numizmatiků, jmenovitě Františka Palackého, Dušana Třeštíka, Petra Charváta, Michala Lutovského, Václava Novotného, Rudolfa Turka, Jiřího Slámy, Jana Maříka, Gustava Skalského, Jarmily Háskové a Zdeňka Petráně.

Při práci budu používat zejména komparační metodu vzájemného srovnávání pramenů a literatury, a to tak, aby bylo zřejmé, v jakých otázkách panuje mezi jednotlivými autory shoda, a kde se naopak jejich teze rozchází.

V závěru práce se pak pokusím shrnout aktuální stav odborného zpracování slavníkovské problematiky a posoudit, do jaké míry jsou tyto závěry přejímány do školních osnov a učiva a do jaké míry se liší od existujícího názoru běžné veřejnosti.

2 VÝCHOZÍ PRAMENNÁ ZÁKLADNA A DOSAVADNÍ STAV ZPRACOVÁNÍ TÉMA

2.1 Primární prameny - Legendy o sv. Vojtěchovi a kronikářské záznamy o Slavníkovcích

Kromě níže uvedených kronik a legend existuje také mnoho anonymních pověstí týkajících se Slavníkovců. Můžeme mezi ně zařadit například *Anonymní legendu o utrpení svatého Vojtěcha Sanctus Adalpertus*, *Anonymní legendu o přenesení ostatků sv. Vojtěcha* nebo *Anonymní vojtěšskou legenda Tempore illo*. Tento zájem byl způsoben hlavně osobností sv. Vojtěcha a jeho pozdějšího svatořečení, kdy se po sv. Václavovi stal druhým patronem české země.

2.1.1 Kristiánova legenda

Přesné datum vzniku legendy není známo, ale historici se přiklánějí k myšlence, že byla sepsána v období konce desátého století. Autor byl tedy přímým svědkem slavníkovských událostí a jeho informace obsažené v legendě by mohly být pokládány za věrohodné. Patří k latinsky psaným textům a pravděpodobným autorem je mnich Kristián.¹

Objevitelem legendy byl Bohuslav Balbín, který ji našel v roce 1645. Dlouhou dobu se vedly polemiky nad pravostí této legendy. Například Gelasius Dobner za autora nepovažoval mnicha Kristiána, ale kancléře Přemysla Otakara I., Kristiána ze Skály. Proti této myšlence se ohradil Eliáš Sandrich.

¹ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ, J. ana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 112-113.

Dalším, kdo věnoval pozornost pravosti legendy, byl Josef Dobrovský. Kristiána považoval za autora doby třináctého až čtrnáctého století. Jako jeden z argumentů pro svou teorii uvedl předpoklad, že Kristián čerpal z Kosmovy kroniky, z čehož vyplývá, že legenda nemohla být sepsána někdy na sklonku desátého století.

Názor na autorství kroniky se dále měnil i u generace historiků píšících na počátku dvacátého století. Josef Pekař odmítal tvrzení, že by autor čerpal z Kosmy nebo dokonce z Dalimilovy kroniky. Václav Chaloupecký pokračoval v myšlence svého učitele Josefa Pekaře a vznik legendy datoval k desátému století. Tento názor ohledně datace vzniku legendy zastávali i další Pekařovy a Chaloupeckého žáci například Jaroslav Ludvíkovský, nebo Dušan Třeštík. Jedním z mála historiků, který se s datováním legendy nesmířil, byl Zdeněk Fiala. Legenda podle něj nevznikla před koncem desátého století, jak bylo tvrzeno. Jako důkaz pro svůj postoj vyslovil názor, že v pasáži, kde se Kristián zmiňuje o přenesení Václavových ostatků Boleslavem I., se Kristián zmiňuje o existenci mostu, který měl být postaven přes řeku Vltavu. Dle Zdeňka Fialy tam most v desátém století nebyl, ale byl postaven až v pozdějším století Jeho argument byl, ale nakonec vyvrácen Jarmilou Čihákovou. Aktuální současný názor na stáří legendy se přiklání k dataci desátého století.²

² KALHOUS, David. *Kristiánova legenda a počátky českého politického myšlení*. Brno: Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Historický ústav, 2005, str. 5-14. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Wihoda, Ph.D.

2.1.2 Canapariova vojtěšská legenda „*Est locus*“

U této legendy se někdy můžeme setkat s názvem „*Život první*“. Dlouho se vedla polemika o tom, kdo je vlastně jejím autorem. V úvahu padala jména, kronikáře Kosmy, papeže Silvestra II. nebo dokonce nevlastního bratra sv. Vojtěcha Radima – Gaudenciuse. Teprve v devatenáctém století přišel Georg Heinrich Pertz s myšlenkou, že autorem je Jan Canaparius. Toto určení autorství bylo postupně přijato odbornou veřejností. Vznik samotné legendy se datuje okolo roku 999 mimo jiné z ní vychází i Bruno z Querfurtu.³

Oproti dalším variantám svatovojtěšských legendám přináší Canaparius detailnější popis Vojtěchova narození. „*A protože se z tak vznešeného manželství mělo po zásluze narodit svaté potomstvo, narodil se jim mezi šlechtnými syny, jež zplodili, chlapec nejskvělejší ze všech, kterému později při svatém křtu bylo dáno jméno Vojtěch.*“⁴ A končí jeho mučednickou smrtí. „*Svatý a přeslavný mučedník Kristův Vojtěch byl umučen 23. dubna za vlády pana Oty III., zbožného a slavného císaře; v pátek, tedy v ten den, kdy Pán Ježíš Kristus trpěl pro člověka, trpěl ten člověk pro svého Boha, jehož milosrdenství trvá navěky; jemu buď čest, sláva a panování na věky věků. Amen.*“⁵

³ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ Jana. *Slavíkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 118–119.

⁴ Tamtéž, str. 123.

⁵ Tamtéž, str. 145.

2.1.3 Brunova vojtěšská legenda „*Nascitur purpureus flos*“

Tato legenda bývá někdy nazývána jako „*Život druhý*“ a jejím autorem je Bruno z Querfurtu. Existují dvě zpracování této legendy. První s názvem „*Delší život*“ a druhá s názvem „*Kratší život*“. „*Delší život*“ byl sepsán dříve, pravděpodobně kolem roku 1004 a druhé znění mělo být sepsáno o tři roky později, to jest kolem roku 1007. Z rozboru obsahu legendy je zřejmé, že Bruno z Querfurtu pro sepsání své legendy čerpal, jak z Canapariovy legendy tak i z osobního setkání s Vojtěchovým vychovatelem Radlou. Zejména díky němu mohl lépe pochopit a popsat politické pozadí, které provázelo tragický konec slavníkovy rodu na Libici roku 995.⁶

2.1.4 Kronika Thietmara, biskupa Merseburského

Mimořádná postava sv. Vojtěcha samozřejmě neunikla pozornosti soudobých kronikářů. Přední místo zaujal zejména Merseburský biskup Thietmar. Ten svou kroniku začal psát v roce 1012 a v průběhu let vytvořil celkem osm knih. Postavě Sv. Vojtěcha se věnuje především ve své čtvrté knize, kde popisuje okolnosti jeho mučednické smrti v roce 997.⁷

V kronice popisuje cestu biskupa Vojtěcha do Říma, kde se snažil ospravedlnit svůj odchod z Čech. Popisuje také jeho zavraždění u Prusů, které měl sv. Vojtěch vidět ve svém snu. „*Jako jediný vytrpěl mučednickou smrt, po které vždy toužil, bez všeho nářku, jak sám viděl ve snu té noci a jak předpověděl bratřím: „Zdalo se mi, že sloužím mši a*

⁶ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 148-150.

⁷ Tamtéž, str. 266-268.

že já jediný přijímám.“⁸ V této knize líčí také následnou cestu císaře Oty III. do Hnězdna na počátku roku 1000.

Jako jeden z mála se Thietmar zmínil také o osudech dalších Slavníkovců, zejména pak o smrti staršího bratra sv. Vojtěcha Soběslava v roce 1004.

2.1.5 Kosmova kronika

Kosmas se narodil v roce 1045 a zemřel v roce 1125. Své dílo začal psát na sklonku svého života. Ve své knize se snažil současníkům popsat minulou slávu českých zemí a usiloval o vykreslení chyb, kterých by se měly na příště vyvarovat, aby znovu dosáhly takového vrcholu.⁹

Kronika je nazývána také jako kronika Boemorum a je rozdělena do tří knih, přičemž poslední z nich je nedokončená. Slavníkovcům se věnuje v rámci knihy první, která začíná stavbou babylonské věže a objasňuje původ českého národa. Kniha je ukončena rokem 1033 to jest smrtí knížete Jaromíra. Kronika je značně ideologicky podbarvená Autor v ní neskrývá sympatie s Přemyslovci. Což se také odráží při popisu slavníkovského vyvraždění, kdy Boleslava II. zcela vylučuje z podílu na tomto činu.¹⁰

2.1.6 Dalimilova kronika

⁸ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 270.

⁹ KOSMAS. *Kosmova kronika*. Praha: Paseka, 2005, str. 13-15.

¹⁰ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 289 – 290.

Identita autora nám není do dnešního dne jednoznačně stanovena. Jedinou jistou informací, kterou jsou historici schopni říci je, že byl s největší pravděpodobností osobou urozeného původu. Vznik této kroniky, která je psána veršovanou formou se datuje okolo roku 1314. Autor při jejím sepsání čerpal i z výše uvedené kroniky Kosmovy.¹¹

Oproti jiným autorům se vyjadřuje Dalimil i k rodičům sv. Vojtěcha při jeho nástupu na biskupský stolec. „*Druhý, svatý Vojtěch, ten také mnich bieše, otec jeho jmě Slavník jmieše, matka jeho Střezislava bieše, sestřenec knězi zličskému bieše.*“¹²

V kronice je popisován Vojtěch jako člověk, který si nevšímal světských radostí a svou pozornost věnoval biskupství. Zmiňuje se také o nuceném odchodu od Čechů, z důvodu udržování pohanských zvyků obyvateli českého území, do Říma. Z libické tragédie Dalimil obviňuje Strachkvase, osobu, která se už objevuje i v Kosmově kronice. „*Strachkvas káza svatého Vojtěcha tři bratři zabiti a rod jeho vešken z země vypuditi.*“¹³ V kronice se také Dalimil zmiňuje o přenesení ostatků sv. Vojtěcha z Hnězdna Břetislavem I.

V části kroniky, věnované sv. Vojtěchovi a jeho rodině, se objevují některé mylné informace. Například Dalimil píše, že se měl biskup Vojtěch po svém druhém odchodu z Čech, znovu k nám navrátit, což se ovšem nestalo. Také uvádí chybný rok ohledně Vojtěchovy mučednické smrti 996, přičemž správný rok je 997.

¹¹ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 326 – 327.

¹² Tamtéž, str. 334.

¹³ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 334.

2.2 Sekundární prameny - Vybraná historická, archeologická a numismatická literatura

Další větší vlna pozornosti přišla v průběhu Národního obrození, kdy se postava sv. Vojtěcha stala jednou z hlavních osobností historického mýtu o velikosti českého národa, který se snažili vybudovat historici národního obrození v devatenáctém století.

Pozornost Slavníkovcům věnovala nejen česká historiografie, ale také historiografie německá v čele s Josefem Loserthem, Bertholdem Bretholzem nebo Juliusem Lippertem.

Další zvednutí zájmu o Slavníkovce nastalo na sklonku dvacátého století při oslavách svatovojtěšského milénia. A to v roce 1995 při příležitosti zániku tohoto rodu, v roce 1997 v souvislosti s umučením Vojtěcha Slavníka a v roce 1999 jako připomínku svatořečení sv. Vojtěcha.

2.2.1 Historická literatura

2.2.1.1 František Palacký

Žil v letech 1788 až 1876. Studoval na evangelických školách v Trenčíně a v Přešpurku, působil také jako domácí učitel a vychovatel v aristokratických rodinách. Po nějaké době se vrátil do Prahy a toto období sám nazývá jako „*dobu intenzivního studia českých dějin*“. Díky Josefu Dobrovskému si postupně osvojuje techniky a metody historické

práce. Předtím, než napsal své vrcholné dílo týkající se českých dějin, byl pověřen k sepsání dějin *Království českého*.¹⁴

František Palacký se k českým dějinám vyjádřil ve svém vrcholném díle *Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě*. Tato kniha se skládá z pěti dílů, přičemž Slavníkovcům věnoval prostor v díle prvním, ve kterém se věnuje dějinám od období pravěku až do roku 1253. František Palacký byl prvním, kdo tento rod sv. Vojtěcha pojmenoval Slavníkovci.¹⁵

2.2.1.2 Václav Novotný

V Praze vystudoval dějiny a pomocné vědy historické. Svou pozornost nejprve zaměřil na husitství a Mistra Jana Husa a postupem času se začal věnovat veškerým starším českým dějinám. Byl požádán o sepsání dějin Čech, a tak tedy postupně vydal několik svazků ve spolupráci s ostatními historiky s názvem *České dějiny*.¹⁶

2.2.1.3 Dušan Třeštík

Ke Slavníkovcům se vyjadřuje ve svém obsáhlém díle *Počátky Přemyslovců*. V tomto díle se mimo jiné zabývá problematikou jejich příbuzenských vztahů nejen s Přemyslovci, ale i s dalšími rody, jako je například rod Liudolfovců někdy nazýván jako Otoni, patřící do dynastie saských vévodů. Myšlenka ohledně příbuzenství s královskou větví byla pro historiky zajímavá, ale velice nepravděpodobná. V případě existence takového příbuzenství by se, ale zcela jistě jednalo o příbuzenství nepřímé.

¹⁴ LIBRI [online]. [2013-02-22]. Dostupné na WWW: <<http://libri.cz/databaze/kdo18/search.php>>.

¹⁵ KOŘALKA, Jiří. *František Palacký*. Praha: Argo, 1998, str. 256.

¹⁶ Akademický bulletin. [online]. [cit. 2013-02-20] Dostupné na WWW: <<http://abicko.avcr.cz/archiv/2002/4/obsah/vaclav-novotny-5.-9.-1869-14.-7.-1932-.html>>

2.2.1.4 Petr Charvát

Vystudoval archeologii a historii, klínopis a také africké dějiny. Jeho hlavním zájmem je vznik a rozvoj prvotní státnosti v klínopisné oblasti jihozápadní Asie, dálkové styky českých zemí ve středověku, a hlavně tedy vznik a rozvoj druhotné státnosti v českých zemích raného středověku.¹⁷

Slavníkovskou problematikou se zabývá například v dílech *Zrod českého státu* nebo *Boleslav II. Sjednotitel českého státu*. V poslední zmiňované knize se věnuje Slavníkovi a jeho postavení, odkud tento rod pochází. Také píše o Vojtěchovi, o jeho vzdělání v Magdeburku a jeho biskupské dráze. Zmiňuje se rovněž o slavníkovském vyvraždění a vyslovuje myšlenku, že za tímto činem mohl stát syn Boleslava II. Oldřich.

2.2.1.5 Michal Lutovský

Absolvoval archeologii a působil v Národním muzeu v Praze. Nyní pracuje v Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v Praze. Zajímá se o oblast raného středověku, hrobovou archeologii a hradiště.¹⁸

Slavníkovcům se věnuje v dílech *Bratrovrah a tvůrce státu: Život a doba knížete Boleslava I.* Krátce se zabývá, jak rozlohou tohoto panství, tak myšlenkou příbuzenského vztahu k Přemyslovcům. V této knize se objevuje i kapitola věnující se prvním mincím, a v krátkosti je zde nastíněno i slavníkovské mincovnictví. Dalším jeho dílem, jež se zabývá

¹⁷ SKLENÁŘ, Jaroslav. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*. Praha: Libri, 2005, str. 242.

¹⁸ SKLENÁŘ, Jaroslav. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*. Praha: Libri, 2005, str. 351-352.

tímto tématem, je kniha nesoucí název *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. Toto dílo sepsal společně s numismatikem Zdeňkem Petráněm.

2.2.2 Archeologická literatura

2.2.2.1 Rudolf Turek

Vystudoval archeologii a zeměpis na Karlově univerzitě. Specializoval se na raný středověk a slovanskou archeologii. Prováděl mnoho terénních výzkumů, mezi nejvýznamnější patřil výzkum v oblasti Libice nad Cidlinou. Zajímal se o ranou numismatiku ve vztahu k archeologii. Patřil k posledním zastáncům „*slavníkovského panství*“, kdy předpokládal, že k vyvraždění Slavníkovců došlo kvůli konkurenčnímu boji mezi nimi a Přemyslovci.¹⁹

Z archeologického hlediska se věnuje Slavníkovcům v dílech *Slavníkova Libice, Libice – knížecí hradisko X. věku a Slavníkovci a jejich panství*. V posledním zmiňovaném díle se zajímá o historii slavníkovského panství a o jejich pozdějších osudy. Také si pokládá otázku významu Slavníkovců v dějinách. Dále napsal *Čechy v raném středověku*, zde věnuje pozornost formování českého státu. Zaobírá se rovněž otázkou libické tragédie, díky které podle něj došlo k odstranění konkurujícího rodu a sjednocení české země pod jednotnou vládu.

¹⁹ SKLENÁŘ, Jaroslav. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*. Praha: Libri, 2005, str. 596.

2.2.2.2 Jiří Sláma

Vystudoval archeologii a historii. Svou pozornost věnoval archeologii raného středověku, k počátkům českého státu a propojení archeologie a písemných pramenů.²⁰ Slavníkovcům věnoval pozornost ve svém díle *Střední Čechy v raném středověku*. Podílel se společně s Petrem Charvátlem na spisu *Vyvrždění Slavníkovců*. Byl jedním z prvních, který prováděl revizi Turkových výsledků a vyslovil názor, že nejsou zcela pravdivé.

2.2.2.3 Jan Mařík

Také vystudoval archeologii a historii. Ve svých pracích se věnuje ranému středověku. Ve své disertační práci *Libická sídelní aglomerace a její zázemí v raném středověku* věnuje pozornost zmapování rozsahu tohoto území a vystavení pohledu rekonstrukce aglomerace libického zázemí.²¹

2.2.3 Numismatická literatura

Numismatika hraje ve Slavníkovské problematice také důležitou roli, především při objasňování tzv. *výhružných motivů*.²²

²⁰ SKLENÁŘ, Jaroslav. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*. Praha: Libri, 2005, str. 514.

²¹ MAŘÍK, Jan. *Libická aglomerace a její zázemí v raném středověku*. Praha: Filozofická fakulta Karlovy univerzity, 2009, str. 157.

²² Těmito výhružnými motivy byla pokládána vyobrazená ruka s dýkou a pták se skloněnou hlavou, který byl někdy interpretován jako orel v útoku.

2.2.3.1 Gustav Skalský

Je zakladatelem moderní, historicky zaměřené numismatiky. Dále je zakladatelem magazínu *Numismatický časopis československý*. Zajímal se o počátky českého mincovnictví, a obecně na období středověku a raného novověku. Jedno z děl, ve kterém se věnuje slavníkovskému mincovnictví, se jmenuje *Stručný přehled vývoje českého mincovnictví*.²³

2.2.3.2 Jarmila Hásková

Nejen historička, ale také významná numismatička. Zajímala se o mincovní a měnový vývoj v českých zemích v období středověku. Při svých pracích spolupracovala také s archeologií. Díla sepsána o vydávání mincí Slavníkovců nesou název *Úvod do problematiky českého denárového období a Vyšehradská mincovna na přelomu 10. a 11. století*.²⁴

2.2.3.3 Zdeněk Petráň

Vystudoval lékařskou fakultu na Karlově univerzitě, a dějinami se začal zabývat až později. Konkrétně svou pozornost zaměřil na numismatiku. V této oblasti ho zajímají hlavně římské mince a ražba nejstarších mincí u nás.

²³ SKLENÁŘ, Jaroslav. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*. Praha: Libri, 2005, str. 506.

²⁴ Tamtéž, str. 205.

Ohledně tématu, týkajícího se nejstarších českých mincí, vypracoval dvě hlavní publikace a to *První české mince a Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. V prvně zmiňovaném díle se věnoval mincovnám v Libici i Malíně, mincovnictví zde mělo začít v roce 981. Postupem času, ale začali Přemyslovci zabírat slavníkovská území, včetně Malína, kde se nacházela největší slavníkovská mincovna. Později ve své ražbě Slavníkovci pokračovali jen na Libici, ale už v menší míře.

Věnoval pozornost různým nálezům mincí, jako byl ostroměřský nále, při kterém byly objeveny mince zobrazující ruku a dýku nebo poděbradský nále obsahující slavníkovské mince s ptačími motivy²⁵. Zabýval se také důvodem, proč mohli Slavníkovci razit mince, zda to bylo způsobeno příbuzenstvím s Přemyslovci nebo osobou Vojtěcha.²⁶

Asi nejpodrobněji se vyjadřují k aktuálnímu stavu bádání Michal Lutovský a Zdeněk Petráň v díle *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. V díle shrnují nejen své poznatky, ale i názory ostatních autorů zmiňujících se k tomuto tématu. V knize se vyslovují nejen ke slavníkovským mincím a ovládanému území, ale také k nejvýznamnějším členům rodu a vývoji vzniku slavníkovského mýtu.

²⁵ Ptačí motiv je vysvětlován jako, motiv ptactva nebeského nebo pelikána se skloněnou hlavou drásajícího si zobákem hrud' (a podle legend krmícího svou krví mláďata) a ruka s mečem pak zřejmě symbolizuje trestající pravici Boží.

²⁶ *Databáze knih* [online]. [2013-02-20.] Dostupné na WWW: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/zdenek-petran-5359>.

3 PROMĚNY HISTORICKÉHO OBRAZU SLAVNÍKOVců

V této kapitole se pokusím představit několik historických interpretačních pohledů na Slavníkovce. Nejdříve se zaměřím na problematiku jejich původu a rodokmenu, později přejdu k oblasti rozsahu spravovaného území Slavníkovců a mocenskému postavení tohoto rodu. Ke konci se pozastavím nad jejich vztahem k Přemyslovcům a nakonec se budu věnovat slavníkovskému mincování.

3.1 Teorie o původu a rodokmenu Slavníkovců

Názory ohledně, rodokmenu a původu rodu Slavníkovců se různí. Nejčastěji se objevuje v historické literatuře mínění, že mohli buď pocházet z rodu Charvátů, Chorvatů nebo z rodu zlických knížat. Společenské postavení bývá spojováno se spřízněním na vládnoucí Přemyslovce nebo dokonce s císařskou dynastií Luidolfovců, konkrétně s Jindřichem II.

Bruno z Querfurtu se ve své legendě *Nascitur purpureus flos* vyjadřuje o rodičům sv. Vojtěcha slovy, že byli vznešení. Matka měla pocházet ze slavného slovanského rodu a její manžel se měl rodem dotýkat pokrevní linie králů. Konkrétněji se k původu rodičů sv. Vojtěcha Bruno z Querfurtu nevyjadřuje. Obdobně mlčí i Canaparius ve své legendě *Est locus..* Jediné sdělení, které k této problematice podává je, že pocházeli z dobrého rodu.²⁷

²⁷ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ, Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 123, 153.

Mimo výše zmíněné teorie o původu a rodokmenu Slavníkovců se také můžeme dočíst, že Slavníkovým předkem mohl být jistý Vitislav, který měl být jedním z náčelníků českých knížat, která se snažila zrušit nevyhovující spojení s Velkou Moravou.²⁸ Bohužel nemáme konkrétní informace o tomto případném příbuzenství, a proto se musíme spokojit jen s těmito domněnkami.

Kromě Vitislava je zde ještě jedna osoba, která je spojována se Slavníkovským rodem, a tím je Vok. Tato osoba měla mít příbuzenské vazby, jak se Slavníkovci, tak i s Přemyslovci. Ale stejně jako u Vitislava i zde nám schází důkazy, kterými bychom tuto hypotézu mohli potvrdit nebo vyvrátit.²⁹

3.1.1 Teorie o charvátském původu rodu

Často se v historických publikacích dočteme, že Slavník byl potomkem vládců z kmene Charvátů. Josef Loserth byl jedním z historiků, kteří předpokládali, že Slavníkovci byli potomky tohoto rodu. Naopak Václav Novotný trval na zlickém původu Slavníkovců. Josef Pekař se znovu vrátil k myšlence Josefa Losertha o charvátském původu.³⁰ Také Rudolf Turek předpokládal charvátský původ Slavníkovců. Usoudil na základě archeologických výzkumů, podle kterých se měl Slavník v druhé polovině desátého století přesunout na Libici a předpokládal, že to bylo z některého charvátského hradiště.³¹

²⁸ TUREK, Rudolf. *Slavníkovci a jejich panství*. Kruh: Hradec Králové, 1982, str. 114.

²⁹ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk, *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004, str. 42-43.

³⁰ Tamtéž, str. 29.

³¹ Tamtéž, str. 31.

3.1.2 Teorie o chorvatském původu rodu

Objevuje se také myšlenka, že Slavníkovci patřili k chorvatským knížatům. Tato hypotéza se ale nesečkala s větším přijetím, jelikož nemáme žádné konkrétní informace, že by Slavníkovci měli s tímto rodem něco společného. Vše, co víme je, že se zde pravděpodobně v tomto období, tedy v desátém století, vyskytovali na území severovýchodních Čech. Bohužel pro minimum historických listin nevíme přesně, kde se nacházeli, a i kdyby se vyskytovali na území spojeném se Slavníkovci, pořád by to nedokazovalo jejich spřízněnost.³²

3.1.3 Teorie o zlickém původu rodu

Prvým kdo se zmínil o zlickém původu tohoto rodu byl jistý Dalimil. Tento kronikář se ve svém díle zmiňuje, že „*prvý biskup Sasic Dětmar byl, ten po prvém létě života zbyl. Druhý, svatý Vojtěch, ten také mnich bieše, otec jeho jmě Slavník jmieše, matka jeho Střezislava bieše, sestřenec knězi zličskému bieše.*“³³

Zlícký kníže, kterého měl Dalimil na mysli, se jmenoval Radslav. Historici se snažili zjistit, ke komu svá slova Dalimil vztahoval. Zda na Slavníka, což by znamenalo, že sestra Radslava byla matkou Slavníka. Anebo na sv. Vojtěcha, což je dnes spíše podporováno, byla by sestra zlíckého knížete manželkou Slavníka a tedy matkou biskupa Vojtěcha.

Tuto myšlenku podporuje i zmínka Bruna z Querfurtu o původu Střezislavy, že pocházela ze slavného slovanského rodu. Dušan Třeštík

³² SLÁMA, Jiří, *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 100-101.

³³ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ, Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 334.

odmítá, že by mohl mít na mysli Přemyslovce, jelikož si je jist, že by se ve své legendě zmínil o tom, že pocházela z rodu sv. Václava.³⁴

3.1.4 Teorie o příbuzenství Slavníkovců s císařem Jindřichem II.

Mezi další teorie, ohledně původu Slavníka, můžeme zařadit hypotézu ohledně příbuzenství s Jindřichem II. Takovéto příbuzenství, ale mohlo být možné pouze, kdyby si otec Jindřicha II. vzal jednu z dcer Arnulfa. Tuto hypotézu vystavěl Václav Vladivoj Tomek, který spojoval Slavníkovské příbuzenství s rodem Liudolfovců přes sestru manželky Jindřicha II.³⁵

Danuka Borawská přichází s myšlenkou, že magdeburský arcibiskup Adalbert, který pravděpodobně pocházel z rodu tzv. starších Babenberků, a ti byli příbuzní s rodem Liudolfingů, byl příbuzný knížete Slavníka. Toto příbuzenství by bylo možné tak, že by si otec Slavníka vzal, nám blíže neznámou, nějakou Babenberkovnu. Bohužel pro jakékoliv styky Babenberků s Čechy nemáme žádných důkazů.³⁶

Bruno z Querfurtu byl zastáncem myšlenky, že by se Slavník mohl dotýkat příbuzenské linie králů. Historici, kteří se s tímto názorem ztotožňují, si musí nejdříve poradit se slovíčkem „*nepos*“, které má v překladu několik významů a také musí zjistit, kterého že to Jindřicha měl Bruno vlastně na mysli. Josef Loserth a Rostislav Nový se přikláněli k myšlence, že se jednalo o Jindřicha I. Ptáčníka a naopak Václav Novotný byl zastáncem toho, že se jednalo o Jindřicha II.³⁷

³⁴ TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců*. Praha: Lidové noviny, 1997, str. 422.

³⁵ TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců*. Praha: Lidové noviny, 1997, str. 420.

³⁶ Tamtéž, str. 423-424.

³⁷ Tamtéž, str. 421-422.

Michal Lutovský a Zdeněk Petráň ve svém díle *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví* v pasáži věnující se problematice příbuzenství Slavníkovců s rodem Liudolfovců, se přikláněli také k Jindřichu II. A to vzhledem k tomu, že Bruno z Querfurtu ve své zmínce o příbuzenství Slavníkovců používá přítomný čas. Stejně, jako u myšlenky ohledně příbuzenství s Přemyslovci, ani zde by se nejednalo o příbuzenství přímé.³⁸

3.1.5 Teorie o příbuzenství Slavníkovců s Přemyslovci

Ohledně příbuzenství s Přemyslovci se historici buď přiklánějí k myšlence, že to byl Slavník, kdo měl s nimi příbuzenské vazby, a pak jsou tu historici, kteří spojují s Přemyslovci jeho ženu Střezislavu.

Josef Loserth, který Slavníka považoval za potomka charvátských panovníků, svou pozornost zaměřil i na původ jeho manželky Střezislavy, kterou právě považoval za Přemyslovnu, konkrétně za sestru Boleslava I. a Václava.³⁹ Střezislava tedy byla v minulosti považována většinu odborné veřejnosti za členku přemyslovského rodu. Toto mínění Josefa Losertha stojí v rozporu s informací, že Slavník a Střezislava se měli vzít nejpozději kolem roku 950. Střezislava by tedy měla okolo třiceti let, což byl v této době pro sňatek nevhodný věk. Předpokládané příbuzenství Slavníkovců a Přemyslovců muselo spadat do starší doby a je tedy nepravděpodobné, že by Střezislava byla jejich sestrou. Byl to například Dušan Třeštík, který přišel s názorem, že tato informace není jistá. Spíše se historici přiklánějí k názoru, že rodiče Slavníka byly příbuzní Přemyslovců.⁴⁰

³⁸ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk, *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004, str. 46.

³⁹ Tamtéž, str. 45-46.

⁴⁰ TŘEŠTÍK, Dušan, *Počátky Přemyslovců*. Praha: Lidové noviny, 1997, str. 422.

Kristiánova legenda upozorňuje na vzájemné příbuzenství s Přemyslovci v pasáži, kde Kristián oslovuje sv. Vojtěcha slovy „*nepos carissunu*“. Můžeme si tedy tuto Kristiánovu zmínku interpretovat dvěma způsoby a to buď, tak že Kristián byl strýcem sv. Vojtěcha, nebo že byl jeho bratrancem. Kristián je tedy brán jako bratr knížete Boleslava II. Josef Pekař přichází i s jiným vysvětlením. Uznává, že Kristián mohl pocházet ze vznešeného rodu Přemyslovců, ale pokládá ho za bratrance Boleslava II. a nikoliv za jeho bratra.

Tato teorie o příbuzenství mezi Slavníkovci a Přemyslovci má velmi silnou podporu. Objevuje se názor, že na Libici byl Slavník dosazen přímo Boleslavem I. Vzhledem k tomu, že toto místo bylo obchodně velmi výhodné, vedla tudy obchodní stezka, Boleslav I. by tam těžko dosazoval někoho, ke komu by nechoval velkou důvěru. K této myšlence přispívá i fakt, že za života obou mužů mezi těmito rody nenastaly žádné vážnější konflikty. Vztahy mezi oběma rody se začaly zhoršovat až v době, kdy do čela slavníkovského rodu byl dosazen nejstarší Slavníkův syn Soběslav. S touto teorií souhlasí také Dušan Třeštík, podle nějž území na východě Čech mu musel přidělit sám Boleslav I. jako úděl, jelikož patřil k vedlejší větvi Přemyslovců.

3.2 Teorie o rozsahu panství a politické moci Slavníkovců

3.2.1 Území ovládaná Slavníkovci

Nejčastěji si Slavníkovské území spojíme s Libicí, jako místem jejich vyvraždění. Kromě tohoto známého místa, jsou si historici jisti, že pod jejich správou patřil také Malín. Tato místa mohou potvrdit díky opisům na mincích, které měli Slavníkovci v těchto místech razit. Ostatními místy

si bohužel pro nedostatek, jak historických, tak archeologických a numismatických údajů jisti asi nikdy nebudeme. Takovýmito nejasnými místy jsou například Čáslav či území, která popisuje ve své kronice Kosmas. Krátce se o území Slavníka zmiňuje také Dalimilova kronika „*Slavník ten v Lubici dvorem sedieše a od Sázavy až do Moravy tady všě dědiny mějieše*“⁴¹

3.2.1.1 Území ovládaná Slavníkovci podle Kosmovy kroniky

Byl to právě Kosmas, kdo nám poprvé dodává konkrétnější informace o území ovládaném slavníkovským rodem. O rozsahu panství Slaníkovců se Kosmas zmiňuje v pasáži věnující se úmrtí knížete Slavníka. Podle kronikáře měl spravovat Libici, která byla sídlem rodu. V tomto místě mělo dojít i k vyvraždění celého rodu. „*Sídlem tohoto znamenitého knížete byla Libice, ležící v místě kde řeka Cidlina tratí své jméno, ústíc do volnějšího toku Labe. Knížectví jeho mělo tyto hranice: na západ proti Čechám potok Surinu a hrad, ležící, na hoře, jež slovo Oseka, při řece Mži. Rovněž na jižní straně proti Rakousům tyto pomezí hrady: Chýnov, Důdleby a Netolice až doprostřed hvozdu; k východu proti zemi moravské hrad pod pomezím hvozdem ležící, jménem Litomyšl, až k potoku Svitavě, tekoucím středem hvozdu; na sever proti Polsku hrad Kladsko, ležící nad řekou Nisou.*“⁴² Rudolf Turek převzal Kosmovu zprávu ohledně území ovládaného Slavníkovci jako pravdivý a nezpochybnitelný fakt.

Podle Kosmy měly být centry hrady Chýnov, Doudleby, Netolice, Litomyšl a Kladsko. Hranice měla vést okolo potoka Surina a v blízkosti

⁴¹ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk, *Slavníkovci. Mýtus českého dějepiscevi*. Praha: Libri, 2004, str. 334.

⁴² KOSMAS. *Kosmova kronika*. Praha: Paseka, 2005, str. 53.

ležícího hradu na hoře Oseka. Jak již bylo uvedeno Rudolf Turek Kosmovu mínění v plné míře věřil a odmítal stále častější pochybnosti ze strany některých dalších historiků. Tyto odmítavé argumenty historiků se mu zdály málo pádnými.⁴³

Naopak Jiří Sláma pokládá tuto myšlenku za velmi nepravděpodobnou. Jako příklad uváděl, že Kladsko, které mělo dle Kosmy tvořit hranici na severu s Polskem, patřilo prokazatelně pod přemyslovskou moc. Samozřejmě mnoho historiků také zjišťovalo, kde se výše zmíněný potok Surina a hrad na hoře Oseka vyskytují. Ohledně potoku Surina se objevují názory, že se buď jedná o Výmolu a Šemberu potoky na Černokostelecku. A pokud jde o Oseku, neexistuje jednotný interpretační názor. V případě hory Oseka se Rudolf Turek domnívá, že se mohlo jednat o hradiště nad Březinou u Oseku na Rokycansku nebo o lokalitu pojmenovanou Oseca, která se měla vyskytovat někde na Zbraslavsku.⁴⁴

Nevíme, jak moc můžeme Kosmovým údajům ohledně území věřit, a proto k nim musíme přistupovat opatrně. Jelikož víme, že se tento kronikář v některých pasážích, týkajících se slavníkovské problematiky, pletl např. jména bratrů zavražděných na Libici, rok umučení biskupa Vojtěcha. Dnes už většina historiků odmítá, že by Slavník mohl spravovat tak obrovské území.

3.2.1.2 Libicko – malínská oblast

Libice a Malín jsou oblasti, které s největší pravděpodobností patřily pod správu Slavníkovců. Na obou těchto hradištích měl Slavníkův

⁴³ TUREK, Rudolf. *Slavníkovci a jejich panství*. Kruh: Hradec Králové, 1982, str. 89.

⁴⁴ SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 114-115.

nástupce Soběslav razit mince. Podle archeologických výzkumů byl Malín osídlen v období přelomu devátého a desátého století. Zaujímal velmi významnou polohu na obchodní stezce mezi Čechy a Moravou.⁴⁵ Sídlo Libice je hlavně spojeno s událostí vyvraždění tohoto slavného rodu v roce 995. Území také zaujímal důležité místo pro obchod. Území se nacházelo na obchodní cestě do Slezska a také se přes ni dostávalo k Baltu.⁴⁶

Slavníkovci měli na Libici přesídlit někdy v padesátých letech desátého století, kdy podle archeologů došlo k větším přestavbám. Dalším potvrzením, že zde sídlili, je zmínka ve starších legendách a kronikách o cestě arcibiskupa Adalberta, který měl při své misijní cestě navštívit Slavníka právě na Libici. Nejhlavnějším důkazem jsou ale ražené mince Slavníkovců, na kterých se objevuje nápis LIVBVZ. Libice nezanikla v roce 995 při násilné odstranění Slavníkovců, ale byla využívána až někdy do dvanáctého století.⁴⁷

Bohužel o Malínu nemáme tolik materiálu jako o Libici. Nevíme, jak důležitou úlohu pro Slavníkovce hrála, zda například nebyla důležitějším místem než Libice. I zde se razily mince, na kterých se objevoval nápis MALIN CIVITAS. Toto území bylo už před likvidací slavníkovského rodu obsazeno Přemyslovci. Stejně jako Libice, ani Malín nezanikl při vyvraždění Slavníkovců.⁴⁸ „V bouřlivých dobách 11. století Malín postupně ztrácí na významu, stává se hradištěm lokálního významu, které kontroluje pouze okolní zemědělské osídlení. Opevnění hradiště chátrá, zcela ale nezaniká, o čemž svědčí i první písemná zmínka o

⁴⁵ LUTOVSKÝ, Michal. *Po stopách prvních Přemyslovců*. Praha: Libri, 2007, str. 143.

⁴⁶ Tamtéž, str. 152.

⁴⁷ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk, *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisce*. Praha: Libri, 2004, str. 74-76.

⁴⁸ Tamtéž, 2004, str. 80.

lokality uvedené v Kosmově kronice, která se váže k neúspěšnému tažení Bořivoje II. roku 1101 a o Malínu hovoří stále jakožto o oppidu. Hlavní centrum Přemyslovské správy v oblasti se v první polovině 12. století definitivně přesouvá do Čáslavi.⁴⁹

3.2.1.3 Čáslav

Za další potenciální ovládané území je pokládán Čáslav s tzv. čáslavským Hrádkem. Podle archeologických výzkumů se ví, že zde někdo sídlil, ale konkrétní poznatky nemáme. K osídlení mělo dojít v průběhu devátého a desátého století. Vzhledem k jedinému a ne moc dobrému pojítko, které toto území se Slavníkovci pojí je shoda jmen s jedním ze synů Slavníka s názvem této lokality. Toto místo se nacházelo na důležité stezce u Haberské cesty.⁵⁰ Toto území se za vlády Přemysla Otakara II. ve třináctém století stává městem.⁵¹

3.2.2 Mocenské postavení Slavníkovců

O společenském postavení Slavníka se zmiňují už nejstarší legendy jako je Canapariova vojtěšská legenda *Est locus a* Brunova vojtěšská legenda *Nascitur purpureus flos*. Canaparius Slavníka pokládá za muže sice významného mezi ostatními obyvateli, ale v žádném případě nenajdeme zmínku o tom, že by snad zde existoval nějaký dualismus, se kterým přišli historici v devatenáctém století. Ani u Bruna

⁴⁹ MALIN-KH.CZ. [ONLINE]. [cit.2013-04-25]. Dostupné na WWW: <http://www.malin-kh.cz/historie-malina>.

⁵⁰ SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 118.

⁵¹ MĚSTO ČÁSLAV. [ONLINE]. [cit.2013-04-25]. Dostupné na WWW: <http://www.malin-kh.cz/historie-malina>.

z Querfurtu se nenachází žádná zmínka podporující tuto myšlenku. O Slavníkovi se dočteme, že měl být mocnou a majetnou osobou.⁵²

Kosmas je prvním kronikářem, který se o Slavníkovi zmiňuje jako o knížeti. „*Tento kníže Slavník dokud žil, šťastně žil.*“⁵³ I když ho tedy takto nazývá, za rovnocenného knížeti Boleslavovi II. ho nepovažoval.

O tom, jaké postavení měl zastávat Slavník na českém území, se zmiňuje také František Palacký. Ten ho považoval za poddaného Boleslava I., kterého pokládal za jediného knížete české země. „*Ale od věků Boleslava I. vypravují dějiny české již ne o knížatech více, ale jen o jednom panovníkovi a o poddaných jeho; přední muži v národu slují napotom vždy milites, aneb, což tehdáž jen úřad zemský značilo, comites; ani sám bohatý a mocný Vojtěchův otec, Slavník Libický, jehož statky a panství dosahovaly na východu země české od Kladska prý až k hranicím bavorským, nečinil v tom výminky.*“⁵⁴

Václav Vladivoj Tomek souhlasil s názorem Františka Palackého, že Slavníkovci nehráli důležitou roli v českých dějinách ohledně jejího sjednocení. Ale v devatenáctém století se mezi historiky začala šířit myšlenka dualismu, tedy že Slavníkovci byl na vládnoucích Přemyslovcích nezávislí. S touto úvahou přišli Josef Loserth a spol., kteří předpokládali, že slavníkovská knížata v této době byla nezávislými vládci a nebyla podřízena panovníkovi z rodu Přemyslovců, jak tvrdil František

⁵² NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ, Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 123,152.

⁵³ KOSMAS. *Kosmova kronika česká*. Praha: Paseka, 2005, str. 53.

⁵⁴ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého I*. Praha: Adonai, 2002, str. 143.

Palacký. Další, kteří tento názor přijali, byli představitelé tzv. Gollovy školy.⁵⁵

Výjimkou v této době byl názor historika Václava Chaloupeckého, který nesouhlasil s tímto názorem. Mezi poslední významné zastánce myšlenky nezávislosti Slavníkovců byl Rudolf Turek. S revizí názoru přišel Jiří Sláma.⁵⁶ Upozorňuje, že si musíme uvědomit, že už v nejstarších písemnostech, věnujících svou pozornost Slavníkovcům, není zmínka o tom, že by Slavník byl knížetem. Za knížete považovali pouze Boleslava II.⁵⁷ Jiří Sláma zastává názor, že Slavníkovci jako rod nehráli v českých dějinách významnou úlohu, ale díky určitým náhodám a postavě sv. Vojtěcha a ambicím Soběslava se dostali do popředí českých dějin.⁵⁸

Označení DUX, což v překladu znamená kníže, objevující se na části mincích ražených Slavníkovci, nás může vést k myšlence, že Slavníkovci snad přeci jen mohli být knížaty. Musíme si ovšem uvědomit, že označení DUX na slavníkovských mincích, pravděpodobně nepopisuje realitu té doby, ale spíše ambice Soběslava. I Jarmila Hásková upozorňuje, že DUX na mincích bez připojeného „*libický*“ značí Soběslavovo nižší postavení.⁵⁹ Jarmila Hásková se snažila přizpůsobit své numismatické závěry Turkovým myšlenkám ohledně existujícího nepřátelství mezi Slavníkovci a Přemyslovci.

3.2.3 Vztah k Přemyslovcům

⁵⁵ Seskupení historiků, kteří byli vyškoleni profesorem historie Jaroslavem Gollem, který zdůrazňoval důležitost kvality vědeckých prací, důležitost podrobného studia pramenů a vysvětlení českých dějin v evropském kontextu.

⁵⁶ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisceví*. Praha: Libri, 2004, str. 25-31.

⁵⁷ SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 122.

⁵⁸ SLÁMA, Jiří. *Slavníkovci*. Praha: Lidové noviny, 1998, str. 35v. In: Svatý Vojtěch Čechové a Evropa.

⁵⁹ SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 134.

Vztahy mezi Slavníkovci a Přemyslovci byly za života Slavníka a Střezislavy korektní. Žádný větší konflikt mezi těmito rody kronikáři nezaznamenali. Situace se měla postupně měnit s příchodem Soběslava do čela rodu a zlom měl nastat po smrti Střezislavy. Důvodem, proč někteří historici pokládají za vznik konfliktu dobu úmrtí Slavníka, je Kosmova zmínka o tom, že dokud kníže Slavník žil, tak šťastně žil. Předpokládá se tedy, že k žádným větším konfliktům za života obou mužů nedocházelo.⁶⁰

O dobrých vztazích mezi Slavníkovci a Přemyslovci referuje nejen to, že Boleslav jim pravděpodobně svěřil správu Malína a Libice, ale také to, že jejich syna Vojtěcha prosazoval ke zvolení novým biskupem.⁶¹

Problémy tedy začaly patrně až s nástupem Soběslava a postupně se navrhovaly. Napjatým vztahům zajisté nepomohla ani ztráta v Malopolsku a Slezsku, kdy Přemyslovci přišli nejen o území, ale také o přísun otroků. To vedlo k tomu, že byli nuceni začít využívat otroky, kteří už byli pokřtěni, což se setkalo s negativním postojem biskupa Vojtěcha. Dle Zdeňka Petráně měli Slavníkovci určitou smůlu v tom, že spravovali výhodná obchodní centra a měli velké zdroje bohatství.⁶²

Napjaté vztahy mezi rody měly nakonec vést k přemyslovskému zabrání Malína, čímž byla ve velké míře omezena ražba slavníkovských mincí. Důvodem, proč Boleslav II. přikázal obsadit Malín, bylo možná i to, že už nechtěl aby důležitá centra byla spravována nepřimo. Boleslav II., jehož stát procházel ekonomickou a hospodářskou krizí, potřeboval

⁶⁰ SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 122.

⁶¹ SLÁMA, Jiří. *Slavníkovci*. Praha: Lidové noviny, 1998, str. 28. In: Svatý Vojtěch Čechové a Evropa.

⁶² PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 158.

zajistit nové ekonomické zdroje a kvůli této potřebě byl pravděpodobně nejen Malín, ale i další podobná místa násilně obsazena.⁶³

Vztahy mezi Slavníkovci a Přemyslovci měly vygradovat v září roku 995 jejich vyvražděním. Canaparius se ve své legendě zmiňuje o této události, ke které mělo dojít na podzim roku 995, při popisu tohoto činu nikoho konkrétního neobviňuje. Žádný náznak, že by za tím vším mohl stát Boleslav II., uvádí jen to, že tato ohavnost byla spáchána nejbezbožnějším národem. Ani v Brunově legendě se neobjevuje nikdo konkrétní, kdo by mohl za vyvražděním Slavníkovců stát.⁶⁴ Stejně i Kosmas nepíše, že by za vyvraždění byl zodpovědný Boleslav II., naopak se ho velmi zastává a naprosto vylučuje jeho podíl na tomto činu. Kníže měl být nemocen, a tak za něj vládu převzali předáci, kteří Libici přepadli, přítomné povraždili a odnesli si z hradu lup.

Ke vztahům mezi Přemyslovci a Slavníkovci se vyjádřil také František Palacký. *„Lid nedal se hned všude k čistě křesťanskému životu vésti, staré mravy a obyčeje nedaly se všechny náhle proměnit. A ještě horší nastala doba, když Boleslav Pobožný, mrtvici raněn a sotva při životu zachován byv, musel svěřiti vládu zemskou svému synovi Boleslavu Ryšavému a několika pánům českým.“*⁶⁵ Z této formulace vyplývá, že zastával názor kosmy, že Boleslav II. se s velkou pravděpodobností nepodílel na útoku na Slavníkovce. *„S vojskem českým mladému císaři Otovi III. na pomoc proti severním Slovanům. K tažení tomu (r. 995 na podzim) připojiv se i Soběbor, stěžoval si jak u císaře, tak i u polského knížete Boleslava Chrabrého, též tam příšlého, na křivdu, kterou rod jeho snášeti musel nejen od lidu, ale i od panujících*

⁶³ SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006, str. 137.

⁶⁴ NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ, Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987, str. 142, 163.

⁶⁵ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého I*. Praha: Adonai, 2002, str. 153.

*domu v Čechách; aniž pak se více vrátil domů, přijav od knížete pozvání do Polska, kde potom ctí a bohatstvím hojna nadán byl. To však zhoršilo ještě více stav jeho bratří doma zůstalých, protože tehdáž mezi dvorem českým a polským nepanovala dobrá vůle. Vinili je ze srozumění s nepřáteli vlasti, počet jejich přátel se menšil a když Vršovci počali opět zášti proti nim, Slavníkovci po ztrátě všech statků svých obmezeni jsou brzy na jediný hrad libický; a i ten konečně 25. září 996 obležen a po několika dnech útokem dobyt.*⁶⁶

Ani archeologové nejsou schopni přesně říci, co se mělo odehrát na Libici v září roku 995. Byly zde objeveny kosterní pozůstatky, které by podporovaly tento násilný čin, ale není zde většího důkazu, že by patřily obětem vyvraždění roku 995. Ani zmínka týkající se vypálení slavníkovského sídla v daném roce, není nikde potvrzena. V rámci teze, že za vyvražděním Slavníkovců stál sám Boleslav II., můžeme nalézt dvě nesrovnalosti. Za první, proč by nechával naživu nejdůležitějšího člena dynastie Slavníkovců Soběslava a za druhé, proč by čekal na dobu, kdy bude Libice, díky nepřítomnosti několika členů, oslabena, když disponoval velmi početnou armádou.

Dalším důvodem, který vedl tak k rychlému a ráznému kroku ze strany Přemyslovců, byly také údajné styky Slavníkovců s polským knížetem Boleslavem Chrabrým, kterému si měl Soběslav dokonce stěžovat na přemyslovský útlak. K napjatým vztahům nepomohlo určitě ani to, že sv. Vojtěch jako biskup stál na straně papeže, který v té době podporoval vznik křesťanských států v Evropě, například Polska a Uher. Dalším problémem bylo také to, že Soběslav se vydal na vojenské tažení bez povolení Boleslava II.

⁶⁶ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého I.* Praha: Adonai, 2002, str. 154.

Rudolf Turek byl zastáncem teorie týkající se nepřátelství mezi Přemyslovci a Slavníkovci. Svou myšlenku dokládal interpretací obrazových a textových složek na některých slavníkovských mincích, které dle jeho názoru mohly vyznít jako určitá provokace směrem k Přemyslovcům

Proti myšlence, že vyvražděním Slavníkovců došlo ke sjednocení státu Přemyslovců, se staví například Dušan Třeštík, Jiří Žemlička a Zdeněk Petrání. Zdeněk Petrání a Dušan Třeštík jsou zastánci názoru, že se jednalo o kořistnickou výpravu.⁶⁷

Jiří Sláma upozorňuje na to, že si musíme uvědomit, že ačkoliv se o tomto nepřátelství mezi rody vedou mezi historiky neustále diskuze, v žádných starších pramenech nenajdeme žádný přímý důkaz ohledně nepřátelství mezi Slavníkovci a Přemyslovci.⁶⁸

V současnosti, mezi odbornou veřejností, převládá názor, že za vyvražděním Slavníkovců nestojí nic jiného, než pouhá kořistná výprava. A důvod vyvraždění veškerých přítomných slavníkovců je prostý: šlo jednoduše o vyhnutí se možné následné krevní msty.⁶⁹ Myšlenka, že za slavníkovským vyvražděním stojí přemyslovská snaha o sjednocení české země je už překonána, tedy o nějakém větším soupeření mezi nimi a Přemyslovci nemůže být řeč.

3.2.4 Slavníkovské mincování

⁶⁷ PETRÁŇ, Zdeněk, RADOMĚŘSKÝ, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. Praha: Libri, 2001, str. 129.

⁶⁸ SLÁMA, Jiří. *Slavníkovci*. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 28. In: Svatý Vojtěch Čechové a Evropa.

⁶⁹ PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 158.

Dlouhou dobu převládal mezi historiky názor, že mincovní právo měl pouze a výhradně panovník. Takovými zastánci byli například Eduard Fiala a Josef Smolík, kteří věřili, že právo razit mince měl pouze panovník.⁷⁰ Ale až v roce 1300 byl přijat Horní zákoník Václava II., který dával pouze panovníkovi právo razit mince. Tedy až skoro o čtyřista let po slavníkovském mincování.⁷¹

Prvním, kdo přišel s myšlenkou existence i jiných než panovnických mincí, byl německý numismatik Julius Menadier. Tento názor byl bohužel většinou odborné veřejnosti odmítnut. V roce 1921 připustil Eduard Fiala možnost ražení mincí na slavníkovské Libici. Tuto ražbu ale datuje až po roce 995, přisoudil tohle mincování tedy Přemyslovcům. Až v roce 1923, tedy téměř po čtyřiceti letech od myšlenky Julius Menadiera, se Gustav Skalský začal zaobírat myšlenkou ražby mincí samotnými Slavníkovci.

Podle části numismatiků začali Slavníkovci razit mince po roce 985 na Malíně. Tato ražba na Malíně měla být ukončena o pět let později a to přímo Přemyslovcí. Tento zákrok pravděpodobně neznamenal ukončení slavníkovského mincování jako takového, mohli pokračovat s ražbou na Libici.⁷²

Slavníkovské mince byly ve větším množství nalezeny při Čístevském, ostroměřském, staro-boleslavském a poděbradském nálezů.

⁷⁰ PETRÁŇ, Zdeněk. *Mince biskupa Vojtěcha*. Praha: Lidové noviny, 1998. str. 55. In. Svatý Vojtěch Čechové a Evropa.

⁷¹ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisce*. Praha: Libri, 2004, str. 91.

⁷² PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 142-144.

Poděbradský nález obsahoval většinou ptačí motivy.⁷³ Nález z Čistevsi byl objeven v roce 1896 a obsahoval dohromady sto dvacet pět denárů ražených Soběslavem. Všechny tyto mince jsou raženy v ethelredském typu⁷⁴. Na několika z nich lze vyčíst Soběslavovo jméno a název mincovny Malín, ale většina je bohužel nečitelná.

Při ostroměřském nálezu byly nalezeny pouze dvě slavníkovské mince. A to denár, na kterém se objevuje ruka a dýka, a mince s korunou na hlavě, která byla ražena na Libici.

Nález ve Staré Boleslavi byl objeven v roce 1931 s počtem devětsedmdesáti slavníkovských denárů. Na těchto denárech se objevuje nápis MALIN CIVITAS a EOSTVDF AER.

Nález z Poděbrad byl objeven v roce 1936 a bylo zde nalezeno sto dvacet tři kusů mincí. Na převážné části se objevoval ptačí motiv a ruka s dýkou.

Slavníkovské mince se vyskytovaly také v polských depotech, například v Miastko, Bystrzyca a Lisowek.⁷⁵ Pár slavníkovských mincí bylo objeveno tedy i v cizině, nicméně ve všech těchto zahraničních nálezech vždy převládaly přemyslovské mince, což svědčí o dominantní pozici přemyslovského mincovnictví.⁷⁶

„První podrobnější chronologii slavníkovského mincování vypracoval Gustav Skalský a upřesnit se jí pokusila Jarmila Hásková.

⁷³ Tamtéž, str. 145.

⁷⁴ Tyto mince jsou napodobeninou ražby Ethelreda II., který vládl v Anglii. Na těchto mincích se objevuje úzká ruka na lici a stylizované poprsí panovníka na rubu.

⁷⁵ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004, str. 119-125.

⁷⁶ TUREK, Rudolf. *Slavníkovci a jejich panství*. Hradec Králové: Kruh, 1982, str. 101.

Skalský označil podle rozboru nálezů zahraničních i domácích (zejména staroboleslavského a poděbradského) ethelredské slavníkovské typy za starší a zahájení jejich ražby kladl k roku 985. Podle něho zahájil ve stejném roce tento typ Boleslav II. v Praze a Soběslav jej proto v rámci obchodního soupeření rychle napodobil. V určité chvíli však Slavníkovci poznali, že „nemohou hospodářský boj vyhrát“ a proto opustili společný ethelredský typ.⁷⁷

Se slavníkovským mincováním jsou často spojené domněnky ohledně negativního vztahu k Přemyslovcům, na mincích se měly objevit výhružné motivy, například útočící orel nebo meč.⁷⁸ Myšlenka, že za zhoršenými vztahy mezi těmito rody stojí slavníkovské mincování, je zcela mylná. Naopak někteří numismatici se shodují na tom, že pro Boleslava II. byla ražba jiných mincí z ekonomického hlediska výhodná. Za výhružné motivy pokládají někteří numismatici orla, který je podle nich v útoku, a ruku s dýkou.⁷⁹ Rudolf Turek byl zastáncem názoru, že pták vyobrazený na mincích je orel v útočící pozici, i dýku pokládá za výhružný motiv namířený proti Přemyslovcům.⁸⁰ S Turkovými názory sympatizovala také Jarmila Hásková, která se tomuto názoru snažila přizpůsobit i své numismatické závěry.

Slavníkovci měli razit své mince v Malíně a na Libici. V Malíně měly být raženy mince nesoucí název ZOBELAV a MALIN CIVITAS. Numismatické nálezy podporují hypotézu, že Malín byl hlavní mincovnou Slavníkovců. Jiří Sláma a Jarmila Hásková patří k zastáncům myšlenky,

⁷⁷ Mystika. [ONLINE], [2013-04-25]. Dostupné na WWW:

<http://www.mystika.cz/udalosti/slavnikovci/slavnikovci-ostat-mince.htm>.

⁷⁸ PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 142-144.

⁷⁹ Tamtéž, str. 154.

⁸⁰ TUREK, Rudolf. *Slavníkovci a jejich panství*. Hradec Králové: Kruh, 1982, str. 96.

že Malín byl Přemyslovci násilně obsazen.⁸¹ Mince, které byly raženy na Libici, obsahují nápisy ZOBEZLAV a LIVBVZ. Někteří numismatici zastávají myšlenku, že se jedná o nejstarší ražené mince Slavníkovců. A podle některých badatelů zde měl být ražen i tzv. biskupův denár sv. Vojtěcha.⁸²

Rudolf Turek zastával názor, že první mince, které měl Soběslav razit, razil nikoliv na Libici, ale na Malíně. Rozdíl mezi slavníkovskými a přemyslovskými mincemi se podle něj neprojevoval pouze ve vyobrazeních na denárech, ale také ve složení. U Přemyslovců se ve větší míře objevuje zinek, cín a arsen. Naopak u Slavníkovců se vyskytuje olovo, rtuť, železo a vismut.⁸³

Kromě mincí, které razil Soběslav, se objevují, jak už bylo výše uvedeno, také mince ražené Vojtěchem, který jakožto biskup na to měl mít právo. Avšak toto ražební právo měli pouze biskupové, kteří byli současně říšskými knížaty, nicméně problém tkví v tom, že se tímto titulem mohli u nás pyšnit až na konci dvanáctého století.⁸⁴ Dlouhou dobu numismatikové tyto mince řadili k ražbě Boleslava II. Na denáry ražené biskupem Vojtěchem upozornil Josef Smolík – HIC DENARIUS EST EPIC. Josef Smolík si správně rozluštil název na minci „Toto je denár biskupův“, ale nepřičítal ho k Vojtěchovi. Byl to až Gustav Skalský, který poznal na základě zkoumání několika mincí s tímto nápisem, že se jedná o českou ražbu patřící biskupovi.⁸⁵

⁸¹ PETRÁŇ, Zdeněk, RADOMĚŘSKÝ, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. Praha: Libri, 2001, str. 132.

⁸² Tamtéž, str. 129.

⁸³ TUREK, Rudolf. *Slavníkovci a jejich panství*. Hradec Králové: Kruh, 1982, str. 95.

⁸⁴ Tamtéž, str. 97.

⁸⁵ PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 162.

Jarmila Hásková předpokládala, že mince ražené biskupem Vojtěchem jsou nejstaršími ze slavníkovského mincovnictví. Vojtěchovo postavení mělo dávat právo celému rodu k ražbě.

Dalším, kdo věnoval pozornost slavníkovským mincím, byl Rostislav Nový, který jako nejstarší minci označil tu nesoucí nápis „Toto je denár biskupa a libického knížete Soběslava“. Shodl se tedy s Jarmilou Háskovou, že nejstarší mincí je ta ražena biskupem Vojtěchem. Jako argumenty uváděli „obraz kaplice jako vývojově staršího symbolu, špatná kvalita kovu mince z důvodu doposud nedostatečných stříbrných zdrojů k ražbě mincí Slavníkovců, přímé označení nominálu a jeho vydavatele na denárech jako protipřemyslovská demonstrace a na druhé straně absence Vojtěchova jména umožňující obejít potřebný panovníkův souhlas k ražbě mincí.“⁸⁶

Předpoklad, že tyto mince začal razit už v roce 983, ale jen na velice krátké období. Důvodem byl asi nezáměr samotného biskupa nebo nedostatek prostředků, než že by zakročil sám kníže. Dalším biskupovou mincí je také ta nesoucí nápis *Adalbertus episcopus*.⁸⁷

Většina současných numismatiků se shodla, že poslední mincí, kterou jsou si jisti, že razili Slavníkovci, je denár s vyobrazením obličeje čelně asi s diadémem, druhá strana nese jméno babičky Oty III. Adelheid.⁸⁸

Jarmila Hásková vyslovila myšlenku o možnosti ražby slavníkovských mincí samotných Slavníkem. Touto mincí, kterou měl

⁸⁶ PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 162-168.

⁸⁷ Tamtéž, str. 171.

⁸⁸ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci Mýtus českého dějepisceví*. Praha: Libri, 2004, str. 104.

Slavník razit, měl být tzv. následní denár, který objevil Rudolf Turek v roce 1973 na Libickém hradišti.⁸⁹

Gustav Skalský rozdělil slavníkovské mince do osmi typů:

„Mincovna?:

1. Tzv. anglosaský typ – ruka mezi dvěma písmeny omega/poprsí – opisy korumpované (snad jméno Soběslava)

2. Stejný typ – ruka mezi písmeny alfa a omega/poprsí – ale jasný opis ZOE.E.+Z.LA a na rubu nejasná koruptela + EOS.T.VDFAER.

3. Typ ruka s mečem/pták – opisy jako u předchozí skupiny.

4. Typ ruka/pták – v opisech zkomolené jméno Soběslava na líci a doposud zcela nejasný opis na rubu.

Mincovna Malín:

5. Anglosaský typ ruka/poprsí – opis + ZOBEZIAVINARA na líci a MALINCIVITA na rubu.

6. Týž typ s různě porušenými opisy.

Mincovna Libice:

7. Typ vousatá hlava en face s korunou/tzv. oto-adelheidská kaplice a opis+ZOBEZLAV na líci a LIV+BVZ na rubu.

Ražba pro Vojtěcha:

8. Typ kaplice/ruka – opis EOOVLZIAZDLCRIVVFT na líci a .ZIPCTZE.ZVIRAIIE.DCIH na rubu.⁹⁰

Zdeněk Petráň a Michal Lutovský nám, ve své publikaci *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*, představují šest typů slavníkovských mincí. Jako první uvádějí minci nesoucí opis HIC DENARIUS EST EPIS. Gustav Skalský byl zastáncem názoru, že se

⁸⁹ PETRÁŇ, Zdeněk. *Mince biskupa Vojtěcha*. In. Svatý Vojtěch Čechové a Evropa. Praha: Lidové noviny, 1998, str. 65.

⁹⁰ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci Mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004, str. 101-102.

jedná o jednu z posledních mincí Slavníkovců. Naopak Jarmila Hásková za jednu z prvních mincí. „Vznikl podle všech indicií někdy v první polovině 80. let 10. století. Z dějinných událostí pak vyplývá, že nebyl vydán dříve, než po Vojtěchově návratu z Verony roku 983. [...] Biskupova mince, podle znění opisu vznikla jako projev vědomí vysoké církevní hodnosti Vojtěcha Slavníkovce.“⁹¹

Další mincí je Soběslavův ethelredský typ. Gustav Skalský, Jarmila Hásková a Rudolf Turek zastávali myšlenku, že se jednalo o první mince, které byly raženy na Malíně. Dalším typem jsou Soběslavovy denáry s ptačími a „výhružnými“ motivy. Předpokládá se, že byly raženy na Libici po násilném obsazení Malína. To bylo také důvodem zhoršení kvality těchto mincí. Dle Zdeňka Petráně a Michala Lutovského nemůže být o výhružných námětech řeč, ale vyobrazené motivy patří ke křesťanské tématice. Dalším druhem mincí, které Slavníkovci razily, byly denáry s tvářemi v mincovně na Libici. Vzhledem k malému počtu těchto mincí, nejsou numismatici schopni říct ani to, zda se řadí k počátečním, nebo konečným ražbám Slavníkovců.

Dalším typem, který pravděpodobně razil slavníkovský rod, je druhý denár biskupa Vojtěcha. Vzhledem k nečitelnosti na denáru, nemáme žádnou jistotu, že tento denár razil sv. Vojtěch. Pavel Radoměřský patří k numismaticům, kteří tyto mince přisoudili Vojtěchovi, rozluštil na ní nápis Adalbertus episcopus. Posledním typem, který mohli podle autorů Slavníkovci razit, je „Třetí denár Vojtěcha“. Stejný typ jako předchozí

⁹¹ HÁSKOVÁ, Jarmila. *K úloze biskupa Vojtěcha ve slavníkovském mincování*. In. Svatý Vojtěch Čechové a Evropa. Praha: Lidové noviny, 1998, str. 49.

údajný Vojtěchův denár. Byl objeven na švédském ostrově Gotland a obsahuje nápis ADALBERTVS.⁹²

Zdeněk Petráň předpokládá, že slavníkovské mincování mohlo začít o čtyři roky dříve, a to v roce 981 na Libici, kdy nastoupil do čela rodu Soběslav. Jejich mincování se nevyrovnalo pražské ražbě.⁹³ Konec jejich ražby je datován Zdeňkem Petráněm k roku 995 - k jejich vyvraždění. V díle Zdeňka Petráně a Michala Lutovského *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví* se objevuje myšlenka že nejdříve byly raženy mince nesoucí text EOSTVDFAER, následně mince kompletně korumpované a nakonec mince, které obsahovaly správné texty.⁹⁴

Mezi nejstarší slavníkovské mince Zdeněk Petráň považuje, mince s anglosaskými ražbami. Svoje závěry ohledně slavníkovského mincování opírá především o analýzy mincovních depotů, které byly z větší části nalezeny už v průběhu devatenáctého století.

Co se týče problematiky výhružných motivů, tak Zdeněk Petráň nevěří, že by šlo o výhružky ze strany Slavníkovců, jelikož tento rod nebyl v takové pozici, ve které by si mohl dovolit vyhrožovat tak významnému rodu, jenž měl v čele samotného knížete.⁹⁵

Zdeněk Petráň připomíná, že někteří numismatici pro podporu svého názoru, ohledně sebevědomého postavení rodu Slavníkovců upozorňují na jednu netypickou minci. „*Nese čelní portrét hlavy s jakýmsi diadémem přirovnávaným ke koruně a opis Soběslav – Libice (ZOBELAV*

⁹² LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci Mýtus českého dějepisectví*.. Praha: Libri, 2004, str. 111-118.

⁹³ PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 148.

⁹⁴ LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci Mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004, str. 119-125.

⁹⁵ PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998, str. 154.

/LIVBVZ). Pokrývka na hlavě Soběslava ve tvaru koruny je doposud významným důkazem jeho sebevědomí na samotném konci vlády. Podle R. Turka měla být pro tuto svým způsobem honosnou slavníkovskou minci předlouhou denár císaře Oty III. ražený ve vzdáleném frýzském Deventru. Podle dosavadních názorů se však jedná o deventerský denár ražený k Otově císařské korunovací nebo po ní. Ta se však konala až 21. 5. 996! Je proto jistě pochopitelné, že Soběslav jen velmi těžko mohl napodobit minci raženou nejen daleko, ale především vzniklou nejdříve až za necelý rok po zničení posledního slavníkovského útočiště. Podle toho, že se tato zvláštní Soběslavova ražba vyskytla podle názoru Zdeňka Petráně pouze ve starších nálezech lze možná hovořit o krátké emisi jakéhosi nástupního denáru k roku 981.“⁹⁶

V některých věcech týkajících se Slavníkovců, se ale numismatici neshodnou dodnes, příkladem je problematika ražby slavníkovských mincí. Na jedné straně je zde názor Jarmily Háskové, které zastávala myšlenku, že nejstarší slavníkovskou ražbou je mince ražena biskupem Vojtěchem a na straně druhé názor Gustava Skalského, který naopak tuto minci řadil k posledním mincím Slavníkovců.

Numismatické výsledky Jarmily Háskové, která sympatizovala s názory Rudolfa Turkem, jsou již překonány a nejsou většinou odborné veřejnosti brány za pravdivý údaj. Naopak numismatické závěry Zdeňka Petráně jsou pokládány za správný a jistý fakt.

⁹⁶ Mystika. [ONLINE], [2013-04-25]. Dostupné na WWW: <http://www.mystika.cz/udalosti/slavnikovci/slavnikovci-ostat-mince.htm>.

4 ZÁVĚR

Úloha Slavníkovců byla v minulosti velmi přeceňována. Na základních školách se mohou žáci dočíst, že se mělo jednat o významný rod, který měl být konkurentem vládnoucí dynastie Přemyslovců. A za jejich vyvražděním měli stát právě příslušníci tohoto rodu, kteří tímto krokem sjednotili české země. Například v učebnici *Dějepis pro SOŠ – české a světové dějiny* se dočteme, že Libice byla dobyta družinou knížete Boleslava II. a tím si Přemyslovci zajistili na českém území naprostou převahu a nic jim nebránilo k vytvoření jednotného českého státu.⁹⁷

Historici, archeologové, numismatici, apod. se shodují s názorem, že výjimečnost Slavníkovců spočívala ani ne tak v tom, že by jako rod zásadní mocnou roli, ale mnohem více zdůrazňují mimořádnost postavy sv. Vojtěcha, který by hrál v českých dějinách zásadní roli. A ani s teorií vyvraždění, která byla dlouhá léta pokládána za správnou, neztotožňují o příčinách Slavníkovců na Libici, ke kterému podle jejich názoru došlo nikoliv v rámci velkého vzájemného střetu mezi oběma rody, ale v rámci menší knížetem Boleslavem II. nekontrolované akce.

Nesmíme zapomínat, že mnoho názorů, které se v práci objevují, jsou jen pouhé hypotézy historiků, archeologů a numismatiků, vzhledem k absenci písemných pramenů je hledání konkrétních a současně korektních informací velmi problematické. Získané informace musíme brát s určitou rezervou a přehodnocovat je v kontextu doby, ze které informace pocházejí.

⁹⁷ ČORNEJ, Petr, ČORNEJOVÁ, Ivana. *Dějepis pro SOŠ – České a světové dějiny*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2008, str. 48.

Jsem si vědoma, že práce neobsahuje komplexní informace mnou popisovaného tématu. V práci jsem se snažila především popsat zlomové okamžiky ve vnímání role, jakou Slavíkovci v českých dějinách sehrály. Připouštím, že v práci chybí podrobnější zmapování sekundární literatury, jelikož jsem svou pozornost zaměřila spíše na historicky známější autory.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

ČORNEJ, PETR, ČORNEJOVÁ, IVANA. *Dějepis pro SOŠ – České a světové dějiny*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2008. ISBN 978-807235-382-8.

KALHOUS, DAVID. *Kristiánova legenda a počátky českého politického myšlení*. Brno, 2005. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta filosofická.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Svatý Vojtěch Čechové a Evropa*. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-237-5.

KOŘALKA, JIŘÍ. *František Palacký*. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-125-2.

KOSMAS, *Kosmova kronika česká*. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-515-4.

LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-170-1.

MAŘÍK, JAN. *Libická aglomerace a její zázemí v raném středověku*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2009. ISBN 978-80-7308-270-3.

NOVÝ, Rostislav, SLÁMA, Jiří, ZACHOVÁ, Jana. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1987.

PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Praha: Adonai, 2002. ISBN 80-7337-031-X.

PEKAŘ, Josef. *O smyslu českých dějin*. Praha: ROZMLUVY, 1990. ISBN 0 946352 70 4.

PETRÁŇ, Zdeněk. *První české mince*. Praha: SET OUT, 1998. ISBN 80-902058-9-5.

PETRÁŇ, Zdeněk, RADOMĚŘSKÝ, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-319-4.

SKLENÁŘ, JAROSLAV. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-253-8.

SLÁMA, Jiří. *Na prahu českých dějin*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1203-8.

TŘEŠTÍK, Dušan, *Počátky Přemyslovců*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-138-7.

TUREK, Rudolf. *Čechy na úsvitě dějin*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0709-1.

TUREK, Rudolf. *Slavníkovci a jejich panství*. Hradec Králové: Kruh, 1982. ISBN 4601882.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Akademický bulletin <. <http://abicko.avcr.cz>>

Libri < <http://libri.cz/index.php>>

MALIN-KH.CZ < <http://www.malin-kh.cz/historie-malina>>

MĚSTO ČÁSLAV <<http://www.malin-kh.cz/historie-malina>>

Mystika <<http://www.mystika.cz/udalosti/slavnikovci/slavnikovci-ostat-mince.htm>. >

RESUMÉ

My bachelor thesis named „Myth and reality of murder of Slavnik’s family at Libice“ is about genus of Slavníkovci and their role in Czech history. It will show how they changed over time view on their origin, the extend of their land, the reason of their murder etc.

In this thesis I will focus on sources that relate Slavnik’s family. I will use older and present literature. Further I will focus on their origin, whether they can be assigned to Charvátský, Chorvatský or Zlíčský origin. I will also be intersted in idea of relationship Slavníkovců with Přemyslovci or with emperor Jindřichem II. I also turn my attention on the extend of the land that Slavníkovci controlled. I will point out as varied the view of relationship between Slavnik’s family and Přemyslovci. I don't forget also describe the problems of Slavníkovského coinage. At the end of this bachelor thesis I will look at the slavníkovskou issues and how the different are views of profesionals and how different is what is teached at schools.